

Posudek vedoucího diplomové práce

Michala Horáčka

„Hazardní hra jako černá díra sociálního vesmíru: nástin teoretických a metodologických předpokladů etnografického studia prostředí hazardní hry“

Katedra obecné antropologie
FHS UK

Vypracoval: Yasar Abu Ghosh, 14. 06. 2007

Michal Horáček si ve své diplomové práci vytyčil za úkol nastínit metodologické a teoretické předpoklady pro etnografické studium prostředí hazardní hry. Tímto nástinem myslí kritické vymezení fenoménu hazardní hry a hry vůbec a empirickou kritiku autoritativních analýz na podobné téma. Hned na úvod je třeba říci, že se mu tento úkol nebývale vydařil a že text může bezpochyby sloužit jako základ pro autorův budoucí etnograficko-historický empirický výzkum prostředí hazardní hry.

Celý autorův počíná spočívá v nalezení metodologické a konceptuální artikulace pro popis praktik a světa hazardních hráčů, kteří se hře věnují intenzivně, dlouhodobě, na předepsaných místech a za okolností, které z této aktivity činí objekt *hors du commun*, tedy aktivitu zároveň nevšední a výjimečnou, ale ve svém sdílení také distinktivní. Vlastnosti tohoto prostředí jsou ovšem mnohem rafinovanější a autor řadu z nich už v této fázi výzkumu odhaluje a zpracovává do konceptu „černé díry sociálního vesmíru“.

Jako prostředí bez paměti negeneruje svět hazardních hráčů hierarchie odvozené ze zásluh. Hierarchii naopak transponuje na vztah k okolnímu světu, který se mu jeví jako banální. Tato fragmentární aristokracie si je vědoma své nadřazenosti, ale nevymáhá si své uznání, protože by jej nemohla opřít o kosmologii, která by tuto nadřazenost činila nevyhnutelnou. Konceptuální nesnáze se tudíž ukazuje v otázce, jak zachytit onu jednotu praktik, v tomto případě charakterizovaných „tahem za hrou“, bez opory v *identity talk*. M. Horáček dochází k přesvědčení, že jediným způsobem je vzít touhu a konání hazardních hráčů vážně a učinit je rámcem pro jejich uchopení. Autorova orientace na praxi je paralelní s *practice-oriented* světem aktérů. Metodologický postup nachází své opodstatnění v samotném vyjevení objektu studia v radikálně proměněných konturách, což svědčí o neobyčejně epistemologicky-reflexivním postupu autora.

Další metodologická nesnáze už ovšem míří do srdce etnografické perspektivy samotné, obnažuje a prověřuje některé její limity: myšlenka střídaného odstupu a ponoření do studovaného světa, obsažená v metodě zúčastněného pozorování, nemůže nikdy vést k uchopení světa hazardních hráčů, protože stojí na motivu překladu směrem od jinakosti ke všednosti. V případě světa hazardních hráčů ovšem není co překládat (přes nesmírnou lexikální bohatost vnitřního jazyka hazardní hry nelze hovořit o odpovídající sémantické bohatosti; slova často popisují vlastní hru, soustředí se na herní gesta a pravidla, nikoli na významy apod.). Jak autor přesvědčivě ukazuje, určující energií je „zaujetí pro hru“, schopnost hrát a anticipovat schopnosti hrát u ostatních. Svět hazardních hráčů si tudíž lze pouze osvojit, nikoli nechat zprostředkovat. Po tomto konstatování je zřejmé, že etnografická perspektiva by byla iluzorní.

Zdánlivě anti-etnografickou okolnost výzkumu, totiž fakt, že prostředí hazardní hry už dnes nelze studovat, ovšem M. Horáček, právě na základě této epistemologické reflexe, obrací ve svůj prospěch: pro uchopení světa hazardních hráčů navrhuje využít perspektivu hráče, jímž po dlouhou dobu byl. Perspektiva vepsaná do paměti a do různých záznamů (deníků z doby hraní) se stane studnicí této hráčské perspektivy. Přitom samotný akt re-konstrukce paměti a záznamů skýtá možnost kontextualizace, která by jinak z čistě hráčské perspektivy byla nemožná nebo spíše nadbytečná. Z metodologického hlediska zde vzniká příslib neobyčejně originálního postupu: namísto etnografovy snahy stát se dočasně domorodcem a následně tuto zkušenost zprostředkovat, navrhuje M. Horáček dokumentovat proces odstávání se hráčem a stávání se antropologem.

Tento metodologický nástin spolu s autorovou evidentní erudicí vystopovat teoretické inspirace u tak rozmanitého souboru autorů, který sahá od středověkých myslitelů k současným sociálním teoriím, představuje vsutku šanci, že se dočkáme svébytného výzkumu. Pakliže měla diplomová práce M. Horáčka přesvědčit o tomto motivu, je nepochybné, že se mu to podařilo.

Práci hodnotím jako vynikající a navrhuji hodnotit ji 39 body.

Yasar Abu Ghosh

